

4. Honcharenko, S. U. (2000). Professional education. Kyiv: Vyshcha shkola.
5. Sushchenko, L. P. (2003). Theoretical and methodological principles of professional training of future specialists in physical education and sport in higher education institutions. (Abstract of postdoctoral thesis). The Institute for Pedagogy and Psychology of Professional Education of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv.
6. Halaidiuk, M., Maksymchuk, B., Khurtenko, O., Zuma, I., Korytko, Z., Andrieieva, R. ... Maksymchuk, I. (2018). Teaching approaches in extracurricular physical activities for 12-14-year-old pupils under environmentally unfavourable conditions. Journal of Physical Education and Sport, 18 (4), 2284–2291.
7. Maksymchuk, I., Maksymchuk, B., Frytsiuk, V., Matviichuk, T., Demchenko, I., Babii, I. ... Savchuk, I. (2018). Developing pedagogical mastery of future physical education teachers in higher education institutions. Journal of Physical Education and Sport, 18 (2), 810–815.

УДК 796.011.009 (100)

Москаленко Н.В.,
доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор, проректор з наукової діяльності,
Яковенко А.В.,
старший викладач кафедри спортивних ігор,
Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту,

НАЦІОНАЛЬНІ СТАНДАРТИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ США

У статті представлено аналіз змісту національних стандартів з фізичного виховання для учнів загальноосвітніх шкіл Сполучених Штатів Америки, розроблених товариством здоров'я та фізичного виховання. Передбачено 5 національних стандартів, що включають в себе рухову компетентність учнів, фізкультурні знання та їх застосування на практиці, здоров'язбереження та відповідний рівень фізичної підготовленості, соціальну інтеграцію, мотивацію, рефлексивну поведінку, задоволення від рухової активності та самовираження за допомогою рухів. Національні стандарти фізичного виховання передбачають певний рівень компетентності учнів кожного класу початкової, середньої та старшої школи. Метою застосування стандартів є фізично грамотний індивід з визначеним рівнем психомоторного, когнітивного та афективного розвитку, який застосовує оздоровчу фізичну активність протягом всього життя. Дослідження проведено для визначення можливостей використання зарубіжного досвіду в практиці фізичного виховання українських школярів.

Ключові слова: фізичне виховання, національні стандарти, школярі, США.

Москаленко Н.В., Яковенко А.В. Национальные стандарты физического воспитания школьников США. В статье представлен анализ содержания национальных стандартов по физическому воспитанию для учащихся общеобразовательных школ Соединенных Штатов Америки, разработанных обществом здоровья и физического воспитания. Предусмотрено 5 национальных стандартов, включающих в себя двигательную компетентность учащихся, физкультурные знания и их применение на практике, здоровьесбережение и соответствующий уровень физической подготовленности, социальную интеграцию, мотивацию, рефлексивное поведение, удовлетворение от двигательной активности и самовыражение с помощью движений. Национальные стандарты физического воспитания предполагают определенный уровень компетентности учащихся каждого класса начальной, средней и старшей школы. Целью применения стандартов является физически грамотный индивид с определенным уровнем психомоторного, когнитивного и аффективного развития, осуществляющий оздоровительную физическую активность на протяжении всей жизни. Исследование проведено для определения возможностей использования зарубежного опыта в практике физического воспитания украинских школьников.

Ключевые слова: физическое воспитание, национальные стандарты, школьники, США.

Moskalenko N., Yakovenko A. National standards of physical education for US students. The article presents an analysis of the content of national standards for physical education for students of secondary schools in the United States of America, developed by the Society of Health and Physical Educators. There are 5 national standards, which include the motor competence of students, physical education knowledge and its application in practice, health preservation and the appropriate level of physical fitness, social integration, motivation, reflexive behavior, satisfaction from physical activity and self-expression through movements. National standards of physical education imply a certain level of students' competence in each class of primary, secondary and high school. The purpose of the application of standards is a physically literate individual with a certain level of psychomotor, cognitive and affective development, carrying out health-improving physical activity throughout life.

The study was conducted to determine the possibilities of using foreign experience in the practice of physical education of Ukrainian schoolchildren. As a basis, we can take a comprehensive approach to child development, based on the national standards of physical education of schoolchildren in the United States, which implies the impact on various areas – health, education, communication, entertainment. At the same time, it is important to gradually raise the level of consciousness by choosing various forms and means of physical education from primary to secondary and high school.

Key words: physical education, national standards, schoolchildren, USA.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні в даний час формуються та реалізуються нові підходи до складання шкільних програм, виховання особистості, відбувається перебудова змісту освіти взагалі [2]. Тому вивчення досвіду інших країн може допомогти у вирішенні багатьох проблем, що постають перед вітчизняними ученими і педагогами, стимулювати удосконалення національної системи освіти та фізичного виховання зокрема.

Досить цікавим є досвід Сполучених Штатів Америки, оскільки спорт та фізичне виховання є невід'ємною частиною життя американського суспільства. Уряд США постійно приділяє велику увагу покращенню стану здоров'я населення, збільшенню рухової активності школярів, що знаходить відображення у документах урядових та громадських організацій, удосконаленні стандартів в галузі фізичного виховання.

Особливістю фізичного виховання у Сполучених Штатах Америки, поряд із відсутністю єдиної системи, є наявність загальнонаціональних стандартів у цій галузі, а також рекомендацій провідних організацій з фізичного виховання та спорту щодо створення програм з фізичного виховання, обсягу рухової активності школярів тощо [3].

Загальні питання організації фізичного виховання в школах зарубіжних країн, і зокрема США, порушували як вітчизняні (Т.Ю. Осадча, І.Г. Максименко, 2008; А. Мандюк, 2013; Н. Пагелова, С. Власова, 2017; С.В. Мединський, О.В. Ківерник, 2017), так і зарубіжні вчені (К. Hardman, 2008; К. Н. Cooper зі співавторами, 2016; А. Glick, R. Oben, 2017; J. Jung, J. Ressler, A. Linder, 2018).

Власне зміст національних стандартів з фізичного виховання школярів представляє науковий інтерес, оскільки вони є тим критерієм компетентності, якого учні повинні досягти у процесі фізичного виховання.

Мета дослідження – огляд змісту національних стандартів фізичного виховання школярів Сполучених Штатів Америки для аналізу можливостей використання компетентнісного підходу у фізичному вихованні українських шкіл.

Методи дослідження: аналіз літературних джерел та документальних матеріалів, аналіз і синтез.

Виклад основного матеріалу. Метою фізичного виховання школярів в США є розвиток фізично освічених індивідів з високим рівнем знань та навичок для здійснення оздоровчої фізичної активності протягом всього життя [5].

Як результат фізично освічений індивід набуває необхідних навичок участі у різних видах фізичної активності, знає наслідки та переваги залученості у різні види фізичної активності, регулярно бере активну участь у фізичній активності, фізично підготовлений, розуміє цінність фізичної активності для здорового способу життя [11].

Для досягнення мети фізичного виховання товариство здоров'я та фізичного виховання (SHAPE America) розробило національні стандарти фізичного виховання для учнів шкіл, яким випускники мають відповідати. Зміст та структуру програм фізичного виховання створюють шкільні округи або окремі школи, дотримуючись визначених вимог та стандартів [5, 10].

Відповідно до вимог національних стандартів з фізичного виховання до кінця 5 класу учень демонструє компетентність у основних рухових навичках та обраних комбінаціях рухів; використовує базові рухові концепції в танці, гімнастиці та дрібних практичних завданнях; ідентифікує основні фізкультурно-оздоровчі поняття; демонструє прийняття себе та інших у фізичній активності; розуміє переваги фізично активного способу життя.

До кінця 8 класу учень застосовує тактичні та технічні дії у різних іграх, демонструє основні рухові навички у різних поєднаннях, складає та впроваджує здоров'язберігаючі програми фізичної активності, бере участь у самостійно організованій фізичній активності, співпрацює і заохочує однокласників до фізичної активності, приймає індивідуальні особливості та демонструє інклюзивну поведінку, залучається до фізичної активності для отримання задоволення і самовираження.

До закінчення школи учень буде готовий до коледжу або кар'єри, про що свідчить здатність планувати і впроваджувати різні типи особистої фізичної активності, демонструвати компетентність у двох чи більше видах рухової активності, що можна використовувати протягом всього життя, описує ключові поняття, пов'язані з успішною участю у фізкультурній діяльності, моделювати відповідальну поведінку при фізичній активності, займатися фізкультурною діяльністю, яка задовольняє потреби самовираження, випробування себе, соціальної взаємодії та задоволення.

Результати навчання у старшій школі організовані на двох рівнях. Перший рівень відповідає мінімальним знанням та навичкам, яких повинні досягти учні, щоб бути готовими до вступу у коледж або до кар'єри.

Другий рівень дозволяє учням побудувати компетенції на першому рівні, додаючи більш поглиблені знання та навички, що є бажаними для готовності до коледжу або кар'єри [5, 10].

Всього SHAPE America представляє 5 національних стандартів, засоби досягнення яких варіюються залежно від віку учнів. Для кожного класу передбачено результати відповідності національним стандартам, що допомагає вчителям розробляти навчальні плани, навчальні блоки, уроки і завдання.

Узагальнена схема стандартів представлена у таблиці 1. В основі стандартів лежить термін «фізична грамотність», що охоплює три області фізичного виховання (психомоторне, когнітивне і афективне) і враховує не тільки фізичну компетентність і знання, але також ставлення, мотивацію і соціальні й психологічні навички, необхідні для участі у фізичній активності.

Таблиця 1

Узагальнений зміст національних стандартів фізичного виховання школярів

Початкова школа (1 – 5 класи)	Середня школа (6 – 8 класи)	Старша школа (9 – 12 класи)
<i>1 стандарт: учень демонструє компетентність у різних рухових навичках та моделях руху</i>		
Включення у програму занять основних рухів (різновиди стрибків,	Включення у програму занять танців і ритміки, гімнастики, фігурного катання,	1 рівень – різні форми танцю (креативний танець, фолк, хіп-хоп,

бігу тощо), вправ на рівновагу (статичних і динамічних), маніпулятивних рухів (метання, передачі, кидки м'яча тощо), ритмічних рухів під музику.	легкої атлетики, боротьби, спортивних ігор (бейсбол, волейбол, баскетбол, футбол, теніс, бадмінтон, боулінг тощо), занять на свіжому повітрі (рекреаційне веслування, туризм, орієнтування, ковзання, альпінізм, катання на велосипеді тощо), у воді (за наявності умов, плавання, дайвінг, синхронне плавання, водне поло), самостійної рухової активності у позанавчальний час.	латина тощо), 1 напрямок оздоровчого фітнесу (йога, пілатес, силове тренування, кардіо-тренування тощо), спортивні ігри (баскетбол, футбол, лакрос, хокей, теніс, гольф, шахи та ін.); 2 рівень – хореографічна підготовка (балет, модерн, фолк, хіп-хоп, латина тощо), 2 і більше напрямків оздоровчого фітнесу (йога, пілатес, силове тренування, кардіо-тренування, кікбоксинг, зумба тощо), спортивні ігри.
<i>2 стандарт: учень застосовує знання концепцій, принципів, стратегій і тактик, пов'язаних з рухом та діями</i>		
Розуміє поняття руху у просторі, застосовує рухові дії у відповідь на ритм, рухається у просторі зі зміною напрямку та швидкості, варіює швидкість та силу рухів за вказівкою вчителя, застосовує варіації рухів в ігрових ситуаціях.	Варіює власний простір у грі, використовує різні проходи, повороти, обманні дії, перехід від наступальних до захисних дій, змінює швидкість, силу або траєкторію удару залежно від розташування об'єкта по відношенню до мішені тощо.	1 рівень – використовує поняття та принципи руху, щоб підвищити продуктивність у вибраній фізичній діяльності, створює план підвищення рівня розвитку фізичних якостей; 2 рівень – описує швидкість, точність кидків у спортивних іграх, визначає етапи вивчення рухової дії.
<i>3 стандарт: учень демонструє знання та навички для досягнення та підтримки здоров'язбережувального рівня фізичної активності та підготовленості</i>		
Розуміє переваги фізичної активності для зміцнення здоров'я, активно займається на заняттях фізичним вихованням, розуміє важливість проведення розминки перед виконанням інтенсивних фізичних вправ; за допомогою вчителя аналізує результати тестування фізичної підготовленості, відповідні або невідповідні для підтримання рівня здоров'я, підбирає вправи для підвищення рівня розвитку фізичних якостей, що відстають; розуміє різницю між збалансованим харчуванням, фізичною активністю та високим рівнем здоров'я	Бере участь у позакласній фізичній активності (2 – 3 рази на тиждень), обирає напрямок позашкільних занять фізичною активністю, активному дозвіллі, заняттях на відкритому повітрі або танцювальних заходах, бере участь у помірній або енергійній фізичній активності щонайменше 60 хвилин на день; веде журнал фізичної активності та харчування розробляє та впроваджує власну програму фізичної активності, розраховує цільову ЧСС; розробляє стратегії збалансованого харчування, споживання води, щоденної фізичної активності; практикує різні стратегії боротьби зі стресом.	1 рівень – обговорює переваги фізично активного життя, пов'язаного з навчанням або кар'єрою, бере участь у позакласній, позашкільній фізичній активності декілька разів на тиждень, впроваджує план підвищення рівня фізичної підготовленості, реалізує план харчування для підтримки енергетичного балансу для здорового, активного способу життя, визначає стратегії управління стресом. 2 рівень – досліджує взаємозв'язок між фізичною активністю, харчуванням, статурою, бере участь у суспільних заходах з акцентом на фізичну активність; розробляє та підтримує фітнес-портфоліо; розробляє план харчування до і після тренування; застосовує стратегії управління стресом.
<i>4 стандарт: учень виявляє відповідальну особисту та соціальну поведінку як повагу до себе та інших</i>		
Приймає персональну відповідальність за використання спортивного обладнання та простору, виявляє відповідальну поведінку у взаєминах з вчителем, учнями, у самостійній діяльності; поважно вислуховує коректні відгуки інших; дотримується встановлених правил у різних фізичних вправах; дотримується інструкцій вчителя щодо безпечної участі у фізичній активності.	Виявляє особисту відповідальність, використовуючи відповідний етикет у співпраці з однокласниками, демонструє інклюзивну поведінку, демонструє внутрішню та зовнішню мотивацію щодо участі у позакласній фізичній активності, використовує ефективні навички самоконтролю; демонструє навички співробітництва шляхом використання встановлених правил та керівних принципів щодо вирішення конфліктів, належним чином використовує обладнання, інвентар, тренажери за вказівкою вчителя та самостійно.	1 рівень – використовує ефективні навички самоуправління, використовує належний етикет, повагу до інших при командній фізичній активності, застосовує найкращі практики для безпечної участі у фізичній активності, 2 рівень – приймає відмінності між індивідуальними характеристиками та ідеалізованими образами тіла, зображеними в ЗМІ; приймає провідну роль у регулюванні фізичної активності.
<i>5 стандарт: учень визнає цінність фізичної активності для здоров'я, задоволення, випробування себе, самовираження, соціальної взаємодії</i>		
Порівнює користь для здоров'я від	Визначає різні види фізичних	1 рівень – аналізує користь обраної

участі у обраній фізичній активності; описує позитивні відчуття, що виникають під час участі у фізичній активності, описує і порівнює позитивні соціальні взаємодії у фізичній активності в парі, в малих та великих групах, описує соціальну користь участі у фізичній активності.	навантажень та їх вплив на здоров'я, визначає компоненти фізичної активності, що сприяють зниженню стресу, аналізує наслідки фізичної активності; ідентифікує та бере участь у приємній для себе фізичній активності.; демонструє повагу до себе та інших у фізкультурній діяльності, заохочує та допомагає іншим у виборі фізичної активності.	фізичної активності для здоров'я, вибирає і бере участь у фізкультурних заходах або танцях, які відповідають потребі самовираження і задоволення, 2 рівень – визначає унікальність фізичної активності як засобу самовираження.
---	---	---

Таким чином, розроблені та впроваджені на основі представлених стандартів навчальні програми з фізичного виховання сприятимуть розвитку фізично освіченого індивіда у сприятливому навчальному середовищі.

Комплексний підхід до виховання фізично грамотного учня дозволить сформувати у нього розумові навички, пов'язані зі знанням основ рухової активності, в тому числі, самостійної, почуттєві навички, пов'язані зі стосунками у навчальному середовищі і задоволенням від діяльності та психомоторні – спрямовані на розвиток та підтримку належного рівня фізичної підготовленості протягом всього життя.

Висновки. Аналіз документальних матеріалів та літературних джерел свідчить про відсутність єдиної системи шкільної освіти з фізичного виховання школярів у Сполучених Штатах Америки. Кожен шкільний округ, школа, вчитель фізичної культури беруть участь у створенні навчальних програм з предмету «Фізична культура» на основі великої кількості рекомендацій, директив, власного досвіду. Основною умовою створення навчальних програм є закладення в них ключових компетенцій – національних стандартів з фізичного виховання, розроблених американським товариством здоров'я та фізичного виховання для учнів на всіх щаблях освіти, для кожного класу.

На нашу думку, цінним для системи фізичного виховання українських шкіл є комплексний підхід до розвитку дитини, покладений в основу національних стандартів з фізичного виховання школярів США, який передбачає вплив на різні сфери – здоров'я, навчання, спілкування, розваги. При цьому важливим є поступове підвищення рівня усвідомленості щодо вибору різних форм та засобів фізичного виховання від початкової до середньої та старшої школи. Учні початкових класів повинні оволодіти основами рухових дій з видів спорту, запропонованих шкільною програмою, скласти уявлення про базові фізкультурні поняття, виявляти відповідальну поведінку під час фізичної активності, описувати позитивні відчуття від рухів. Для учнів середньої школи передбачено оволодіння арсеналом технічних і тактичних дій з різних видів спорту та фізичної активності, їх планування та застосування, активну участь у позакласних формах фізичного виховання, прийняття себе та оточуючих, їх заохочення і стимулювання до фізичної активності. Учні старшої школи здатні самостійно планувати, організовувати та контролювати фізичну активність, виявляти поглиблену компетентність і знання у різних видах фізичних вправ, демонструвати навички самоуправління, прийняття та розуміння відмінностей у фізичному розвитку оточуючих, реалізовувати потребу у самовираженні та задоволення від фізичної активності. Як результат, випускник школи уявляється освіченою особистістю, здатною усвідомлено використовувати різні види рухової активності протягом життя.

Перспективи подальших досліджень полягають у аналізі критеріїв ефективності фізичного виховання в закладах загальної середньої освіти різних країн світу.

Література

- 1.Мандюк А. Фізичне виховання в системі середньої освіти США / А. Мандюк // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2013. – №2. – С. 210 – 213.
- 2.Мединський С.В. Використання досвіду США з організації оздоровчої рухової активності в Україні / С.В. Мединський, О.В. Ківерник // Молодий вчений. – 2017. – №3.1 (43.1). – С. 210 – 213.
- 3.Осадчая Т.Ю. Физическое воспитание школьников в США: учеб.пособие для студентов вузов физ.воспитания и спорта / Т.Ю. Осадчая, И.Г. Максименко. – К.: Олимпийская литература, 2008. – 144 с.
- 4.Пангелова Н. Зарубіжний досвід організації фізичного виховання в загальноосвітніх школах / Н. Пангелова, С. Власова // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2017. – №1. – С. 215 – 221.
- 5.DC Office of the State Superintendent of Education, 2017 Physical Education Standards. 63 p.
- 6.Glick A. NFL flag-in-schools: one simple, turnkey solution to encourage physical activity in America's schools / A. Glick, R. Oben // Huffpost. 09/12/2017. https://www.huffingtonpost.com/entry/nfl-flag-in-schools-one-simple-turnkey-solution-to_us_59b719cfe4b08f6632c07672
- 7.Hardman K. Situation and sustainability of physical education in schools: a global perspective. / K. Hardman // Spor Bilimleri Dergisi Hacettepe J. of Sport Sciences. – 2008. – Vol. 19 (1). – P. 1-22.
- 8.Implementing Policies to Enhance Physical Education and Physical Activity in Schools / K. H. Cooper, J. D. Greenberg, D. M. Castelli, M. Barton, S. B. Martin, J. R. Morrow Jr. // Research quarterly for exercise and sport. – 2016. – Vol. 87. – N. 2. – P. 133–140.
- 9.Jung J. Exploring the Hidden Curriculum in Physical Education. / Jung J., Ressler J., Linder A. // Advances in Physical Education. – 2018. – №8. – P. 253-262. DOI: 10.4236/ape.2018.82023
10. National Standards for K-12 Physical Education Copyright 2013, SHAPE America – Society of Health and Physical Educators.
11. SHAPE America. Grade-level outcomes for K-12 physical education. Reston, VA: Author, 2013.

References

1. Mandyuk, A. (2013) "Physical education in the United States educational system", Sportyvnyi visnyk Pridniprov'ya, no 2, pp. 210 – 213.
2. Medynskiy, S.V., Kivernyk, O.V. (2017) "Use of US experience in the organization of motor activity in Ukraine", Molodyi vchenyi, no 3.1 (43.1), pp. 210 – 213.
3. Osadchaya, T.Yu., Maksimenko I.G. (2008) "Physical education of schoolchildren in the USA", Kiev: Olympic literature, 144 p.
4. Pangelova, N., Vlasova, S. (2017) "Foreign experience in organizing physical education in secondary schools", Sportyvnyi visnyk Pridniprov'ya, no 1, pp. 215 – 221.
5. DC Office of the State Superintendent of Education, 2017 Physical Education Standards. 63 p.
6. Glick, A., Oben, R. (2017) NFL flag-in-schools: one simple, turnkey solution to encourage physical activity in America's schools, Huffpost. https://www.huffingtonpost.com/entry/nfl-flag-in-schools-one-simple-turnkey-solution-to_us_59b719cfe4b08f6632c07672
7. Hardman, K. (2008) Situation and sustainability of physical education in schools: a global perspective, Spor Bilimleri Dergisi Hacettepe J. of Sport Sciences, Vol. 19 (1), P. 1-22.
8. Implementing Policies to Enhance Physical Education and Physical Activity in Schools / K. H. Cooper, J. D. Greenberg, D. M. Castelli, M. Barton, S. B. Martin, J. R. Morrow Jr. Research quarterly for exercise and sport, 2016, Vol. 87, N. 2, pp. 133–140.
9. Jung, J. Ressler, J., Linder, A. (2018) Exploring the Hidden Curriculum in Physical Education. Advances in Physical Education, 2018, №8, pp. 253-262. DOI: 10.4236/ape.2018.82023
10. National Standards for K-12 Physical Education Copyright 2013, SHAPE America – Society of Health and Physical Educators.
11. SHAPE America. (2013). Grade-level outcomes for K-12 physical education. Reston, VA: Author.

Ніколаєнко В.В.

доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор

Воробйов М.І.

кандидат педагогічних наук, професор

Національний університет фізичного виховання і спорту України

ФАКТОРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ ПІДГОТОВКИ СПОРТИВНОГО РЕЗЕРВУ У ПРОВІДНИХ ФУТБОЛЬНИХ КРАЇНАХ ЄВРОПИ

Національний університет фізичного виховання і спорту України. Вивчення питань, пов'язаних з підготовкою спортивного резерву для професійного футболу, завжди були і залишаються актуальними і практично значущими, що і зумовило проведення даного дослідження. Мета - визначити фактори реалізації програми підготовки спортивного резерву у провідних футбольних країнах Європи. Методи: аналіз спеціальної літератури, навчальних програм і документів; системний аналіз, метод порівняння і зіставлення. Проаналізована сучасна практика підготовки юних футболістів в країнах Європи. Показано ряд прогресивних підходів до реалізації програми розвитку футболу для підростаючого покоління. Отримані результати можуть бути покладені в основу розробки програмно-нормативних документів з розвитку вітчизняного дитячо-юнацького футболу.

Ключові слова: дитячо-юнацький футбол, організація підготовки, програма підготовки.

Николаенко В. В., Воробьев М.И. Факторы реализации программы подготовки спортивного резерва в ведущих футбольных странах Европы. Национальный университет физического воспитания и спорта Украины. Изучение вопросов, связанных с подготовкой спортивного резерва для профессионального футбола, всегда были и остаются актуальными и практически значимыми, что и обусловило проведение данного исследования. Цель - определить факторы реализации программы определить факторы реализации программы подготовки спортивного резерва в ведущих футбольных странах Европы. Методы: анализ специальной литературы, учебных программ и документов; системный анализ, метод сравнения и сопоставления. Проанализирована современная практика подготовки юных футболистов в странах Европы. Показано ряд прогрессивных подходов в реализации программы развития футбола для подрастающего поколения. Полученные результаты могут быть положены в основу разработки программно-нормативных документов по развитию отечественного детско-юношеского футбола.

Ключевые слова: детско-юношеский футбол, организация подготовки, программа подготовки.

Nikolaenko V., Vorobyov M. Factors of the implementation of the sports reserve training program in the leading European football countries. National University of Physical Education and Sport of Ukraine. The study of issues related to the preparation of a sports reserve for professional football has always been and remains relevant and practically important, which led to the conduct of this study. The purpose – determine the factors of the program implementation; determine the factors of the implementation of the sports reserve training program in the leading European football